

mondhatunk mást: *nem* így gondolkodik, *nem* így lát, *nem* így beszél, *nem* így fogalmaz egy paraszt, *nem* így „önéletr” a nép...

A sajtó alá rendező és szöveggondozó dr. Burány Bélának a kötet megjelenése után látott napvilágot egy igen tanulságos cikke (A földközelség élménye. Zabosné Geleta Pirooska... könyvéből — utólag, a sajtó alá rendező szemével. *Magyar Szó*, 1984. ápr. 7.), amely a műfaji besorolás közben jóval szkeptikusabb szerzőnőnk önéletrírásának paraszti, illetve népi jellegével szemben. Zabosné folklórszociológiai hovatartozását is óvatosabban írja körül, mint az utószó, a „paraszt vagy tán tágabb fogalommal: »népi« önéletrírások” népi jellegével szemben általában is némi ironikus/idézőjeles távolságot teremt, s alternatív fogalomként a *naiv önéletrajzot* használja, amelyet „irodalmi igényű” műfajnak tart, „a művészet pozitív és negatív jellegzetességeivel” együtt. Dr. Burány sem minősíti ugyan e saját mentorságával, ösztönző-buzdító segítségével életre hívott könyvet a „műkedvelő irodalom dokumentumának, ám nem is azonosítja a „hőmpölygő, jóízű, szinte üdítő paraszti-epikával” — csupán mellé helyezi. S leír egy mindennél tanulságosabb anekdotát a könyv keletkezésével kapcsolatban: „Zabosné önéletrírásából egyszer egy részletet (előzetes engedélyével) bemutatóként újságba adtam. A cím alá azt írtam: »Zabosné Geleta Pirooska, parasztasszony«. A megjelent munka fölötti őszinte örömmön túl egy sértődött arc várt. Zavart, kételytel teli pírral vegyített ugyan, de — háborgás. A paraszti titulus miatt.”

Mindezért csak sajnálni tudjuk, hogy e művelődéstörténeti szempontból mindenképpen hasznos és kiadásra érdemesült műkedvelő emlékirat utószavaként (Jung Károly) vagy bevezetőjeként nem a sajtó alá rendezőnek e cikke látott napvilágot. A kézirat keletkezéstörténetét, illetve a szöveggondozás módját és mértékét is vázoló adalékkal együtt. A kiadás szakszerűsége ezzel sokat nyert volna.

BOSNYÁK István

BORA VOJNOVIĆ FOTOMONOGRÁFIÁJA

Foto: Bora Vojnović. Forum Könyvkiadó — Magyar Szó, Újvidék, 1984

A *Magyar Szó* megjelenésének 40. évfordulója alkalmából, a napilap és a Forum Könyvkiadó közös kiadásában a múlt év végén FOTO: BORA VOJNOVIĆ címmel megjelent vidékünk egyik első fotomonográfiája, melynek képanyagát Bordás Győző, Ifjú Gábor, Sava Stepanov és a szerző, Bora Vojnović válogatta. A 94 fekete-fehér és 27 színes fénykép elé Sava Stepanov írt bevezetőt.

Topolya (1967), Hongkong (1971), Eberhard Schöller monoklija, az arany űrbek, a Duna... és sorolhatnánk tovább a megszokott vagy találó címeket melyekkel Vojnović fotói a napisajtóban, elsősorban lap-

jában a Magyar Szóban jelennek meg immár 25 esztendeje. „Borislav Vojnović 1931-ben született Újvidéken. Fényképezni 1959-ben kezdett, és már 1960-ban Brezsán Gyula mellett az újvidéki Magyar Szó fotóriportere lett, ma is ebben a munkakörben dolgozik. Az újság számára készített fényképeivel több hazai és külföldi kiállításon vett részt. Jelentős díjak és elismerések tulajdonosa.” A monográfia fülszövegéből idézve, legrövidebben így mutathatnánk be Vojnovićot és ezzel még alig mondtunk róla valamit, mert a fotóst mindennél jobban és pontosabban fényképei tudják jellemezni.

Bora Vojnović több mint két évtizede figyel bennünket lenscéjén. Ez idő alatt nem csak szűkebb pátriánkat járta keresztül-kasul, hanem Ausztrália kivételével valamennyi kontinensen megfordult. A kínai út képanyagát például a Tito—Hua Kuo-feng (1978), az indiai benyomásokat pedig a Képek Indiából (1983) című minikönyv őrzi.

A dolgok egyik legmegbízhatóbb mércéjét az idő jelenti. Vojnović fotóira is ilyen elbírálás vár, habár munkáját mindenkor az újság mércéihez és nem valamely magasabb ideálhoz igazította. Az a több ezer pillanatkép, tudósítás és életkép, amely aláírásával lapjainkban megjelent, csak részben osztozott a sajtó sorsával, csak részben, mert nem csak egy napig, vagy a következő szám megjelenéséig élt, hanem kiállításokon és monográfiákban tovább is. Meglesni és rögzíteni a mindennapi élet nem mindennapi vagy hétköznapi eseményeit, úgy rögzíteni azokat, hogy a pregnáns pillanat megragadásával az elmúlt és a bekövetkező pillanatot is tükrözzék ugyanakkor. Nem könnyű feladat. Manapság amikor a csodakamerák másodpercenként is számtalan főlvételt készíthetnek úgy tűnik, hogy a kifejező pillanat megragadása nem jelent különösebb feladatot. Szerencsére, nem így van. Szerencsére, még mindig az ember szeme, kreativitása határozza meg, hogy a fotó csupán dokumentum marad-e vagy műalkotás lesz.

Vojnović nem törődik túlzottan az esztétizálással, fotói inkább az anekdota hangvételéhez közelítenek és ezzel a fényképezés egyik alapvető vonása, dokumentum jellege domborodik ki.

LÉPHAFT Pál

TÁRGYILAGOSSÁG ÉS IRÓNIA

Raša Livada versei. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1984

Karcsú, ám figyelemre méltó kötet látott napvilágot a budapesti Európa Könyvkiadónál: Raša Livada versei magyarul. Kétségtelen, hogy Livada kötete a magyar olvasó számára betekintést enged a mai szerbhorvát költészeti törekvésekbe, de hozzásegít ahhoz is, hogy immár szélesebb